

מנהלת המבצעים המיוחדים SOE

מנהלת המבצעים המיוחדים (Special Operations Executive), היה שרות חשאי שהפעילה בריטניה במהלך מלחמת העולם השנייה, למטרת לוחמת חתרנות - איסוף מודיעין וביצוע פעולות חבלה במדינות הכבושות באירופה.

הארגון הוקם ביולי 1940 על פי הוראתו של וינסטון צ'רצ'יל תחת אחריותו של יוזם הרעיון – שר הלוחמה הכלכלית (Economic Warfare) ד"ר יו דלטון (Hugh Dalton) במטרה שיוביל לחימה בגרמנים באמצעים אחרים, מלבד התנגשות צבאית ישירה או בשפתו: "set Europe ablaze!".
הארגון העסיק והפעיל בשיאו, כ-10 אלפים גברים וכ-3000 נשים.
מיקומו של מטה הארגון היה ברחוב בייקר 64 לונדון ומכאן כינויו "נערי רחוב בייקר".

מפקדו הראשון של הארגון היה סיר פרנק גלסון. באפריל 1942 הוחלף על ידי צ'ארלס האמברו, ובספטמבר 1943 הוחלף על ידי קולין גובינס Colin Gubbins.
הארגון הוקם ממיזוג של שלוש מחלקות חשאיות שהתקיימו קודם לכן: מחלקה D, שהייתה חלק מענף החבלה של ה-SIS, (לימים ה-MI-6), מחלקה של משרד המלחמה ששימשה למחקר מודיעין צבאי, וארגון תעמולה שנקרא מחלקה EH, מתוך משרד החוץ.
בהמשך, הוצאה מחלקת התעמולה מה-SOE ושימשה להקמתו של גוף חדש, מנהלת הלוחמה הפוליטית (Warfare Executive Political).

משימתו של הארגון הייתה חבלה וחתרנות מאחורי קווי האויב. במילה "חבלה" התכוונו לפוצץ רכבות, גשרים ובתי חרושת בעוד במילה "חתרנות" התכוונו לטיפוח מרד או מלחמת גרילה באויב בכל המדינות הכבושות. לעודד ולקדם ריגול וחבלה מעבר לקווי האויב ולשמש כליבת ההתנגדות בבריטניה עצמה במקרה של פלישה של מדינות הציר למדינה, תרחיש שאליו התכוונו בבריטניה בשנותיה הראשונות של המלחמה.

הסוכנים נשלחו לכל המדינות שהיו תחת הכיבוש של גרמניה הנאצית, ביניהן צרפת, בלגיה, הולנד, פולין, דנמרק, יוון ויוגוסלביה, חלקם אף פעל במדינות נייטרליות.

הפעילות הענפה ביותר נעשתה בעזרת המחתרת הצרפתית. ראש המדור הצרפתי של SOE היה מוריס בקמסטר, סגנו היה סרן ניקולס בודינגטון ומנהלת המבצעים, וורה אטקינס Vera Atkins, יהודיה ילידת רומניה, שהייתה האחראית לגיוס, הכשרה ותדרוך הסוכנים, כולל בניית הזהות השאולה להם. ורה שלחה 470 סוכנים במהלך המלחמה לתוך צרפת וביניהן 39 נשים.

הסוכנים נדרשו להכיר היטב את המדינות בהן הם פעלו ולשלוט היטב בשפה המדוברת בה. אנשי צבא גולים או נמלטים ממדינות שנכבשו, ובמיוחד בהולנד ובנורבגיה, שימשו כמקורות חשובים לגיוס סוכנים. במקומות אחרים, כדוגמת צרפת ופולין, גילו הסוכנים נאמנות ראשונה במעלה לממשלות הגולות, ושירותם לטובת המודיעין הבריטי היה רק אמצעי במטרה לקדם את שאיפתם להשתחרר מעול הכיבוש הנאצי.

המגויסים נשלחו לטירונות ב-Wanborough Manor ליד גילדפורד Guildford, ומשם לקורס קומנדו באריסאיג באזור ההררי של סקוטלנד. שם למדו טכניקות לחימה, חבלה, אלחוט, נשק, שיטות חיסול - גם ללא נשק ואיך לחיות בסתר בשטחים הכבושים. לאחר הכשרות אלו קיבלו הסוכנים הכשרה בצניחה, כאשר היה צורך בכך, בבית הספר לצניחה בשדה התעופה רינגוואי שבאזור מנצ'סטר.
בנוסף לבסיס ההדרכה בבריטניה היו בסיסי הדרכה בחו"ל ובכלל זה בארץ ישראל, על הר הכרמל.

כללי ההתנהגות של הסוכנים חייבו אותם להשתמש בשמות בדויים, מעגל מפעיליהם- היה עלום. הם נדרשו להתנתק ממשפחותיהם ומכל פעילות חשאית אחרת. נאסר עליהם לשאת מסמכים עם מידע על אנשי קשר. הקשר בין החברים נעשה באמצעות בלדר שלא ידע או הבין את תוכן הידיעה. הודעות - נכתבו על נייר דק, הוכנסו לתוך סיגריה, או נישאו בצורה שאפשרה את השמדתה. השימוש בסיסמאות חייב היה להיות מושלם. השימוש בדירות מסתור נעשה רק לאחר בדיקת האבטחה באמצעות הטלפון.

התקשורת בין המפקדה לסוכנים הייתה תנאי להצלחתם והייתה תלויה במידה רבה בביטחון של תשדורות הרדיו. מכשירי הרדיו הקיימים, שהיו גדולים מגושמים ובעלי צריכת חשמל גבוהה, הוחלפו למכשירי רדיו קלים וניידים יותר. נהלי ההפעלה הביטחוניים של מכשירי הרדיו שחייבו את המפעילים להעביר תמסורות ארוכות בפרקי זמן קבועים, שונו, לאחר שכמה מפעילים נהרגו או נתפסו על ידי הרשויות הגרמניות. המסרים הועברו בקצרה, במרווחים לא סדירים, בשעות ואורכי גל שונים ממקומות שונים. מפעילי האלחוט הצטוו לאיית מילים מסוימות באופן שגוי. הסיבה לכך הייתה כי אם תפסו הגרמנים מפעיל וספרי קוד וניסו להשתמש במשדר על מנת ללכוד סוכנים אחרים, SOE בלונדון יוכל לאתר את התקלה ולהזהיר את הסוכנים בשטח.

הסוכנים למדו כי לאחר שנתפסו, הם חייבים לנסות ולשתוק בחקירות הגסטאפו למשך 48 שעות, על מנת לאפשר במהלך זמן זה לכל האנשים שהיו במגע עם הסוכן שנעצר לעבור מביתם לטשטש את עקבותיהם.

מנהלת המבצעים המיוחדים קיימה פעילות של תסיסה ולעתים קרובות תמכו בארגונים לא ממוסדים, כדוגמת קבוצות קומוניסטים במדינות שונות. במספר מקרים פעילות זו של SOE הובילה לעימות עם משרד החוץ, שירות הביון החשאי (SIS) ואפילו מפקד חיל האוויר הבריטי – אשר אנשיו העבירו את מרבית הסוכנים לארצות היעד ע"י הצנחתם בשטח האויב, והוא התקשה להבין מדוע עליו לסכן את טייסיו ומטוסי ה-RAF, על מנת להטיס אזרחים... אך עם הגיבוי של צ'רצ'יל הם פעלו עד סוף המלחמה.

כאמור, בארגון שירתו יהודים לא מעטים, בתפקידים שונים, כולל בתחום המבצעי, חלקם אף נתפסו על-ידי הגרמנים ושילמו על כך בחייהם. מאידך, יהודים רבים שפעלו במסגרת המחתרות השונות, הסתייעו על-ידי הארגון ופעלו עימו במבצעים שונים.

מבצעי הארגון הבולטים במלחמה היו סיוע למחתרות בנורבגיה ודנמרק, חשיפת תכנית הגרעין הגרמנית סוכני SOE הרסו את מפעל המים הכבדים ב Vemork, נורבגיה וחיסלו את התוכנית הנאצית ליצור פצצה אטומית.

הם סייעו למחתרת הפולנית בביצוע החבלות הרבות כנגד מערכת הרכבות. הם סייעו להחזיר, באמצעות כח "גדעון", שהוקם ע"י הקולונל אורד וינגייט, את קיסר אתיופיה, היילה סילאסי לארצו, ממנה ברח לאחר הכיבוש האיטלקי. ממרכזו בקהיר, הארגון סייע רבות למחתרות בבלקנים - ביוון, באלבניה וביוגוסלביה ועזר לא מעט לטיטו להשתלט על יוגוסלביה.

כן החל לסייע לממשלת בדוליו באיטליה לאחר הקמתה ב-1943 ולמחתרת שפעלה בשטח שנכבש על-ידי הגרמנים בצפון איטליה. לפעילות זו שולבו צעירים ארצישראלים אשר נשלחו למשימות במספר ארצות שנכבשו ע"י הגרמנים, בתאום עם הארגון והמודיעין הבריטי הצבאי. על המתנדבים, צנחני הישוב, ראה המאמר בנושא http://www.jwmww2.org/vf/ib_items/304/Parachutes.pdf ב-1942 סייע האירגון למחתרת הצ'כית לחסל עם רימון את סגנו של הימלר- ריינהרד היידריך. ביוון - סוכני SOE פוצצו את הגשר Gorgopotamos אשר נשא אספקה חיונית עבור הצבא הגרמני במדבר המערבי בפיקודו של רומל.

הם ביצעו 'חבלות בלתי נראה', אשר לא השאיר סימנים והצביעו על מעורבים. דוגמה אחת היא שליחת רכבת אספקה, עמוסת טנקים, ליעד לא נכון - רק באמצעות מסמכים מזויפים. כאמור, המאמץ העיקרי של הארגון הופנה לעבר צרפת, בה סייע לגופי המחתרת השונים שפעלו בה ובכלל זה פוצצו את תחנת הכוח Pessac וכן העביר, בסיוע חיל האוויר הבריטי, אמצעי לחימה עבור כחצי מיליון צרפתים

לאחר הנחיתה של כוחות בנות הברית בנורמנדי, הוגברה משמעות פעולתם והם אפשרו לכוחות, את שיתוף הפעולה עם כוחות ההתנגדות המקומיים, וסיוע בפעולות לשחרור אירופה, כדברי מפקד כוחות

בעלות הברית הגנרל אייזנהאור במאי 1945: "פעילות הכוחות המאורגנים של ההתנגדות, היוו חלק ניכר מאד מיכולתנו להשלים את ניצחוננו הסופי באירופה".
הארגון פורק באופן רשמי בינואר 1946.

עוד בנושא:

<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/2WWsoe.htm>

http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwtwo/soe_01.shtml